

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.с.н. Соня Илиева
за дисертационен труд на тема:

„Изследване на механизми за формиране и институционализация на корпоративната социална отговорност и социалното инвестиране“

с автор: проф. д-р Диана Антонова Антонова

1. Кратка информация за кандидата

Автобиографията на проф. Диана Антонова е впечатляваща.

През 1975 г. е родена в Русе. Завършва физико-математическа паралелка в Математическа гимназия „Баба Тонка” – Русе. През 1978 г. се дипломира в Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов, специалност „Управление и планиране на националното стопанство”. Защитава докторат по Икономика и управление на тема: „Териториална организация на селскостопанското машиностроене у нас” през 1990 г. През 2009-2012 г. става доцент с научна специалност “Организация и управление на производството” (управление на маркетинга) и е заместник декан на Факултет “Бизнес и мениджмънт” по научния и кадрови потенциал. През 2009-2012 г. е ръководител на катедра “Мениджмънт и бизнес развитие”.

През 2010 г. е избрана за професор с тема на хабилитационния труд: „Използване на основани на знание клъстери за иновационно развитие на индустриалните предприятия” в научна специалност „Организация и управление на производството” (индустрия). 2012-2015 г. - Заместник декан на Факултет „Бизнес и мениджмънт” по научното и кадрово развитие.

Избрана е за заместник-ректор на Русенския университет по научноизследователската дейност през 2016 г.

2. Информация за дисертационния труд

Дисертацията се състои от въведение, пет глави, списък на използваната литература и сайтография, списък с абривиатури и съкращения, 4 приложения, с общ обем от 560 страници.

Литературата се състои от общо 420 заглавия, от които: на кирилица – 88 заглавия; на латиница – 247 заглавия; онлайн източници – 85.

Текстът на дисертацията е илюстриран с 63 таблици, 10 изображения и 57 фигури и допълнен с 4 приложения.

3. Анализ на съдържанието на дисертацията

Въведението очертава актуалността на дисертационната разработка и необходимостта от теоретичното разглеждане на основния проблем - изследване на механизми за формиране и институционализация на корпоративната социална отговорност и социалното инвестиране. Представянето на същността, класическите и алтернативните концепции на КСО предшества анализа и изследването на философските основи на ключови категории като социална отговорност и корпорация,

еволюция на корпоративните отношения и правния статут на съвременната корпорация, анализът на Кодекса за корпоративна устойчивост и прилагането му в различни компании. Неотменна част от разработката е изследване на методологическата същност на КСО и СИ, както и опитът да бъде разкрита хуманистичната насоченост и нравствено-етичните основи, които оказват влияние върху корпоративното възприемане и моралният избор на представителите на бизнеса.

Актуалността на разглежданата проблематика се определя от предлагането на решения за формирането на ново поколение професионалисти, подготвени за работа в корпоративния социален мениджмънт и вътрешните социални дейности, както и организирането на ефективни взаимоотношения между заинтересованите страни в гражданското общество, с цел укрепване на социално-икономическите основи на социалната държава.

В Първа глава „Аналитично изследване развитието на КСО и СИ“ се подчертава, че днес в различните държави участието на бизнеса в решаването на социални проблеми или трудно се регулира в рамките на действащото гражданско, данъчно, трудово и екологично законодателство, или се осъществява самостоятелно под въздействието на специално създадени стимули и привилегии. Бизнес организациите оперират в динамична околна среда и трябва да реагират на промените в нея, дължащи се на различия в изискванията на потребителите и/или стратегиите на конкурентите. Едновременно с това, самите те също влияят върху околната среда чрез своето поведение. Способността на фирмите успешно да се адаптират към подобни условия силно зависи от възможностите им да акумулират 20 знания за управлението на социума. Това е важно, както за вътрешно фирменото равновесие на взаимоотношенията, така и за връзките с клиенти, доставчици, държавни институции, контактни аудитории и заинтересовани страни. В България този процес се намира в сравнително начален етап на своето развитие и произтича в условията на господстващо положение на държавата, крайно слабо развитие на институциите на гражданското общество и олигархическо развитие на бизнеса. Правилата на взаимодействие между описаните институции, ролята на отделните страни и измерването на тяхното участие в социалното развитие все още е в състояние на формиране.

Могат да бъдат отделени следните етапи в еволюционното развитие на КСО: 1) създаване на концепцията (средата на 1950-те – средата на 1990-те г.); 2) развитие на концепцията на собствена основа (от началото на 1990-те г. до днес). Основните особености 23 на посочените еволюционни периоди се базират първо, на множество релевантни категории и тематични рамки; и второ, на философската същност на изходната категория „отговорност“, изискваща от изследователите комплексно отчитане на фактори, отнасящи се към нормативната и позитивната наука.

Подчертава се, че анализът на последните тенденции за участие на българския бизнес демонстрира преход от традиционен хаотичен модел на благотворителност към социално инвестиране. Съгласно представително изследване на Асоциацията на индустриалния капитал, социалните инвестиции на бизнеса са насочени основно към вътрешнофирмени програми.

Във Втора глава „Изследване на методологическата същност на КСО и СИ“ акцентите са свързани с четири групи проблеми, обхващащи методологически въпроси на КСО и социалното инвестиране.

Първата група от тях е свързана с анализ на стейкхолдър теорията. Концепцията на заинтересованите страни (The Stakeholder concept) е един от най-широко използваните научни инструменти за третиране на въпросите на КСО и основа на теорията за заинтересованите страни в стратегическото управление на фирмата.

Втората група проблеми е свързана с признаването на легитимността на организацията - въпрос с голяма важност за всички заинтересовани страни, тъй като те действат като гарант на корпоративно доверие.

Третата група проблеми изисква отговори относно разбирането за формата на стратегическото корпоративно управление, която установява стандарти за лидерство на по-високо ниво от правната регулация и дефинира КСО като система за управление на взаимоотношенията между организацията и средата, в която оперира фирмата (всички заинтересовани страни).

Четвъртата група проблеми е представена чрез резултати от извършено по-рано от екипа на Лабораторията за социални изследвания към Русенския (ВЕИ) в различните им видове (биомаса, вятърни турбини, биогорива, фотоволтаици).

В Трета глава „Научно-приложна роля на КСО и СИ във вътрешната социална политика на организацията“ се разглежда комплексната методология за качеството на трудовия живот, като се анализира развитието през последните десетилетия на концепцията за оптимално използване на трудовия потенциал на индивида, неговите интелектуални, творчески, организационни и морално-етични способности. Предмет на тълкуване е материално-правната и процесуална теория за мотивацията в общия характер на социално-трудовете отношения. Аргументира се използването на формални и неформални правила за предоставяне на социални помощи за различни групи човешки ресурси в предприятието, сключването/невключването им в индивидуални трудови договори при наемане на работа.

Представя се методически подход за провеждане на емпирично изследване върху факторите за подобряване на производителността на труда на оперативните служители в индустриалните предприятия.

Обосновава се необходимостта МСП да се включват в дефинирането и прилагането на усилия и мерки за разрешаване на екологичните проблеми, тъй като те са около 95% от всички предприятия и генерират голям дял от добавената стойност в икономиката на ЕС.

Представя се преглед и резултати от приложна проектна методология, фокусирана върху практиките за обучение, ориентирано към студентите (SCL), реализирани чрез ИКТ-инструменти и сътрудничество между университета и индустрията, в рамките на проекта Erasmus+ „InoLearn4BEEs“, Споразумение за безвъзмездна помощ: 2017-1-RO01- KA203-037145.25 Като част от подхода се провежда емпирично проучване в

четири европейски държави (Румъния, България, Словакия, Полша) с местни заинтересовани страни от различни отрасли и сектори.

В Четвърта глава „Възможности и подходи за институционализация на КСО и СИ“ се фокусира върху съставянето на социален паспорт на компанията като основен проблем с приносен характер в четвърта глава. При оценката на нивото на социалното развитие на компанията, един от възможните методически подходи е използването на данни от социалния паспорт на организацията. В резултат на собствени проучвания на подобни документи в главата ще бъде предложена структура на този основен документ.

Предлаганият социален паспорт носи универсален характер и може да бъде адаптиран към различни типове организации. Еднородната структура на социалните показатели позволява на заинтересованите публични и местни власти да съпоставят състоянието на социалното развитие с други организации на територията на тяхното управление и да изработват адекватна и обоснована данъчна и кредитна политика.

В тази глава се представя Методика за определяне на социалното развитие на екипа, както и социалния паспорт, се състоят от две части: I) „Социализация на труда“; и II) „Социална инфраструктура“. Методиката за определяне на социалното развитие на екипа, както и социалния паспорт, се състоят от две части: I) „Социализация на труда“; и II) „Социална инфраструктура“.

В тази глава е доказано, че оценката на социалните инвестиции, социалното партньорство и политика се състои в изясняване на корелациите между обемите (разходите) за вътрешни социални инвестиции (по различни направления) и показателите за производителността на труда и резултативните показатели на бизнес дейността (печалба, рентабилност, капитализация), а също така между обема (разходите) за външни социални инвестиции (по различни направления) и резултативните показатели на бизнес дейностите.

В Пета глава „Апробиране на теоретични и методически постановки за използване на механизми за формиране и институционализация на КСО и СИ“ е извършено идентифициране и класиране на различията в нагласите на служителите, работещи в микро/малки, средни и големи компании от България, Русия и Сърбия. Като се има предвид сходната социално-историческа обстановка и различното ниво на осъществено социално-икономическо развитие в настоящето, фокусът е поставен върху изследването на значението и прилагането на КСО в компаниите.

Показва се, че реакцията на бизнеса към устойчивото развитие е разностранна. По-големи корпорации от индустрията се стремят към устойчиво развитие чрез въвеждане на стратегии за корпоративна социална отговорност покаже, че реакцията на бизнеса към устойчивото развитие е разностранна. По-големи корпорации от индустрията се стремят към устойчиво развитие чрез въвеждане на стратегии за корпоративна социална отговорност.

Представен е концептуален модел за трансформация на образователната стратегия в бизнес университетите. Повече от десет години след въвеждането на Принципите за

отговорно образование по мениджмънт (PRME) на UN Global Compact Initiative, нациите правят преглед на постигнатото.

Прави се преглед на състоянието на индустриалните МСП в България. Представени са резултатите от изследвания, проведени от различни научни екипи в Югозападния район за планиране (2008 г.) и в Северния централен район за планиране (2012 г.) на България чрез дълбочинни интервюта с общ въпросник и експертни оценки. Извършен е сравнителен анализ на влияещите фактори - благоприятстващи и възпиращи иновационната дейност на МСП и взаимовръзката ѝ с вътрешната КСО в традиционен за България индустриален сектор - производството на мебели. Включено е актуално проучване на с прави преглед на състоянието на индустриалните МСП в България. Представени са резултатите от изследвания, проведени от различни научни екипи в Югозападния район за планиране (2008 г.) и в Северния централен район за планиране (2012 г.) на България чрез дълбочинни интервюта с общ въпросник и експертни оценки. Извършен е сравнителен анализ на влияещите фактори - благоприятстващи и възпиращи иновационната дейност на МСП и взаимовръзката ѝ с вътрешната КСО в традиционен за България индустриален сектор - производството на мебели.

4. Критични бележки и предложения

Като рецензент заявявам, че представената дисертация напълно задоволява научната прецизност и съдържание, пореди което нямам критични бележки.

5. Заключение

Предлагам на научното жури да присъди на Диана Антонова Антонова научната степен „доктор на науките“. Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки. Професионално направление: 3.4. Социални дейности. Научна специалност: Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности).

26.04.2022 г.
гр. Шумен

Рецензент:
Проф. д.с.н. Соня Борисова Илиева